

MEZINÁRODNÍ KOORDINACE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE PŘÍHRANIČNÍCH OKRESU
ŠUMAVY A BAVORSKÉHO LES

Libuše Poskočilová

katedra řízení PEF, VŠZ, 165 21 Praha6-Suchdol
tel.:02/338 2248

Anotace:

Založením Sdružení Euregion Bavorský les/Šumava se nabízí pro obyvatelstvo této příhraniční oblasti nové možnosti regionálního rozvoje na mezinárodní úrovni (ČR, SRN a Rakousko), založené na principu samosprávy. Vedle vládních aktivit je to jedna z možností jak dosáhnout trvale udržitelného rozvoje v hospodářsky problémové oblasti.

Summary:

Establishing of the Association of the Euregion Bavarian Forest/Šumava Region offers to the inhabitants of that border region new ways of regional development on the international level (Czech republic, Germany and Austria), based on local initiatives. Besides governmental actions this is one of the possibilities of reaching the sustainable development of the region with economic problems.

Klíčová slova:

příhraniční regionální rozvoj, sdružení Euregion Bavorský les/Šumava,

Key words:

border regional development, Association of the Euregion Bavarian Forest/Šumava

Již brzy po otevření naší státní hranice do Spolkové republiky Německo a Rakouska se ukázalo, že tato nová situace sebou přináší pro příhraniční okresy po obou stranách hranice nejen výhody, ale i spoustu problémů. První jednání, která byla vedena na úrovni starostů či přednostů okresů, měst a obcí, se týkala opatření, která měla jen malý akční rádius, tj. několik málo obcí na české straně, několik málo obcí na německé, popř. rakouské straně. Maximálně se jednalo o dohody mezi dvěma okresy. Čas však sebou přinášel stále větší problémy, které spadaly do kompetence řešení většího územního celku, nejen např. vybudování a otevření hraničních přechodů pro pěší, ale i výstavba dopravních komunikací, které vedou ke státní hranici, a vůbec dopravní poměry na hranici, rozvoj cestovního ruchu, ale i ochrany státní hranice, řešení problémů na trhu práce po obou stranách hranice. Přístup k těmto problémům musel být daleko komplexnější. Zkušenosti podobných regionů např. z německo-francouzské,

německo-holandské, jako i polsko-německo-české hranice ukázaly, že jen těsná spolupráce celého regionu sebou může přinést úspěch.

Sdružení "EUREGIO" Bavorský les/Šumava

V květnu 1993 proto založilo 70 obecních úřadů příhraničních okresů Spolkové republiky Německo - Regen, Cham, Straubing-Bogen, Passau, Deggendorf, Freyung-Grafenau - Rakouska - Freistadt, Rohrbach, Urfahr-Umgebung, Perg - a České republiky - Domažlice, Klatovy, Prachatice, Český Krumlov - sdružení s názvem "EUREGIO Bavorský les/Šumava". Vedle obecních úřadů okresů, měst a obcí se mohou stát členy sdružení také různé zájmové organizace a spolky. Sídlo sdružení bylo zřízeno v německém Freyung-Grafenau. Euregio je otevřeným sdružením, která se neustále rozrůstá o nové členy. Dalšími členy na české straně jsou okresy České Budějovice a Strakonice. Dnes reprezentuje sdružení Euregio Bavorský les/Šumava region o 1,4 milionech obyvatel ve 3 zemích s celkovou rozlohou 17.364 km².

Charakteristika sociálních, výrobních a ekologických podmínek příhraničních okresů Šumavy a Bavorského lesa

Dosavadní vývoj počtu obyvatelstva v šumavských okresech i okresech Bavorského lesa a Horního Rakouska, které lze označit jako oblasti s velkým podílem zemědělské výroby, byl v letech 1960 - 90 charakteristický vysokým úbytkem obyvatelstva v důsledku migrace. Až v posledních letech se dá říci, že se tento proces stabilizoval, dokonce v některých okresech vykázal aktivní saldo (Český Krumlov). Bohužel se silně ale zvýšil podíl obyvatelstva ve městech např. v samotném městě České Budějovice žije dnes více než polovina obyvatel okresu (56 %).

Sídelní struktura regionu se vyznačuje vysokým podílem nejmenších obcí do 500 obyvatel. Věková struktura obyvatelstva je poměrně příznivá a podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva se pohybuje kolem 50 % ze všech trvale bydlících osob, a to na obou stranách hranice.

Rozdílná situace je ovšem v procentu nezaměstnanosti. Na české straně se pohybovala nezaměstnanost k 1. 1. 1993 od 2,9 % (okres Český Krumlov) do 3,2 % (okres Klatovy) a drží se na stejné úrovni. K tomu přispívá rozvíjející se průmyslová základna regionu (dřevozpracující provozy, textilní a oděvní průmysl, elektronika aj.), aktivní přístup obyvatelstva k rozšiřování všech služeb spojených s možností rekreace a rozvoje cestovního ruchu, ale také možnosti zaměstnání ve SRN a v Rakousku.

Opačná situace však vyvstala na druhé straně naší hranice, kde nezaměstnanost v příhraničních okresech Bavorska v roce 1992 byla 4,5 %, v roce 1993 7 % a v dubnu 1994 dosáhla již 8,6 % (průměr Bavorska byl 7,6 %). Ani nezaměstnanost v Horním Rakousku není také právě nejpříznivější a se vstupem Rakouska do Evropské unie 1. 1. 1995 se počítá s jejím

dalším nárůstem. Je nutné podotknout, že podíl na vysoké nezaměstnanosti v příhraničních okresech našich sousedů má legální i ilegální zaměstnávání našich občanů. Tato otázka zřejmě bude i jedním z klíčových problémů při řešení a udržení dobrých sousedských vztahů všech třech států.

Výrobní podmínky Euregionu zcela nasvědčují na zachování a cílený rozvoj zemědělské výroby. Převážná část regionu leží v horské a podhorské oblasti, kde průměrná nadmořská výška je téměř 600 m. Na západní straně hranice se průměrná velikost zemědělského podniku pohybuje kolem 15 ha, přičemž podíl farem do 10 ha zemědělské půdy tvoří 49 % a podíl farem nad 50 ha zemědělské půdy 3,1%. Zemědělská výroba na naší straně hranice si zatím podržela svůj velkovýrobní charakter, i když se počítá s tím, že po úplném skončení procesu transformace ZD a privatizace státních statků vznikne celá škála zemědělských podniků, zpracovatelských podniků, podniků služeb, rodinných farem s různým způsobem hospodaření intenzivního, extenzivního či alternativního typu, s upraveným okolím a využitím pro agroturistiku.

Celé území má velký význam z ekologického hlediska. Více než jinde zůstala zde zachována přirozená rozmanitost rostlin a zvířat. Tato příroda je nenahraditelným základním kapitálem. Na území Euregionu se nachází Národní park Šumava a Bayerischer Wald, řada chráněných krajinných oblastí a ochranných pásem vodních zdrojů. Nízké imisní zatížení vytváří předpoklady pro alternativní zemědělství. Celý Euregion lze považovat za rozsáhlou a velmi atraktivní rekreační oblast, patřící mezi oblasti s nejkvalitnějším životním prostředím ve střední Evropě.

Cíle sdružení Euregio Bavorský les/Šumava

Hlavními cíli sdružení je:

- vytvořit předpoklady pro dobré sousedské soužití příhraničních oblastí všech třech zemí na základech mnohostranné výhodnosti a
- společný přístup při řešení takového problému, který se v současné době týká či v budoucnu může týkat nejen zájmů daného státu, ale zájmů státu či států sousedních.

Dalšími cíli je řešení problémů v oblastech:

- zajištění sociální úrovně regionu (průměrné příjmy v regionu, nezaměstnanost a trh práce aj.);
- podpora malého a středního podnikání v zemědělských i nezemědělských činnostech;
- rozvoj venkovské infrastruktury a udržení stability osídlení;
- rozvoj turistického cestovního ruchu, sportovních a kulturních aktivit;
- rozvoj ekologických aktivit a udržení rázu krajiny;
- obnova a tvorba energetických zdrojů;
- vzdělávací, výchovná a poradenská činnost.

Jelikož celý region je poznamenán vysokým podílem pracujících v zemědělství, je i jedním z podcílů Euregionu společné řešení zemědělské regionální politiky s ohledem na

hledání nových zdrojů příjmů v lesnictví, místním zpracování zemědělských produktů a agroturistice.

Vztahy vytvořené v rámci sdružení Euregio a především využití zkušeností z Bavorska a Horního Rakouska mohou výrazným způsobem přispět i při společném řešení vzájemného cizineckého ruchu, a to:

- vybudovanými infrastrukturami
- poznatky a zkušenostmi při realizaci přímého prodeje a zpracování zemědělských produktů a služeb zemědělců
- k přístupnosti technických a obchodně hospodářských znalostí prostřednictvím výukových kapacit v Pasově, Landshutu i prostřednictvím odborných společně pořádaných kurzů
- v oblasti ochrany životního prostředí a čištění odpadních vod
- k navázání odpovídajících kontaktů a výměny informací prostřednictvím zemědělských komor a hospodářských správ, protože je zde deficit informací o hospodářských poměrech na obou stranách hranice
- k uplatnění zemědělců jako ochránců přírody a průvodců přírodou, jejich vyškolením.

Sdružení Euregion Bavorský les/Šumava není jediným sdružením, jehož náplní činnosti je rozvoj vzájemných vztahů a společné řešení místních problémů. Jedná se o celou řadu svazů, sdružení, klubů, které se zabývají obnovením a trvale udržitelným rozvojem zemědělských a nezemědělských aktivit jako je např. Svaz podnikatelů v České republice v agroturistice či Klub venkovských hostitelů.

První zkušenosti Sdružení Euregion ukazují, že jedním z aspektů pro úspěšné zvládnutí rozvoje území, měst a obcí v problémových oblastech jsou vedle regionálních programů vlády ČR a jednotlivých ministerstev také lokální aktivity založené na principu samosprávy.

Literatura:

1. Seibert, O., Glueckert M., Poskočilová L. : Ex-ante Evaluation of the Rural Development Programme (1994-1999) for Objective 5b-Regions, Triesdorf 1994, SRN
2. Střeleček, F. : Rozvoj zemědělských podniků v Chráněné krajinné oblasti Šumava, Sborník "Agrární perspektivy I", VŠZ Praha, Praha 1992
3. Konzultace a pracovní podklady z vybraných územních odborů MZe ČR a okresních úřadů, 1994